Адыгэ макъ

№ 1010 (20623)

2014-рэ илъэс

БЭРЭСКЭШХУ

МЭКЪУОГЪУМ и 17

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ЛІышъхьэм иІофшІэгъу зэІукІэгъухэр

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтым инаучнэ ІофышІэ шъхьаІэу Хъоткъо Самир тыгъуасэ ІукІагъ.

Адыгэ лъэпкъым иэпос, итарихъ, ишэнхабзэхэм, ыбзэ, икультурэ научнэу зэхэфыгъэнымкІэ гуманитар ушэтынхэмкІэ республикэ институтым Іофышхо зэришІэрэр АР-м и ЛІышъхьэ къыІуагъ. АщкІэ зипшъэрылъхэр щытхъу хэлъэу зыгъэцэкІэрэ Хъоткъо Самир рэзэныгъэ гущыІэхэр пигъохыгъэх.

— Федеральнэ гупчэм пшъэрылъэу къыгъэуцугъэм диштэу гъэсэныгъэм, наукэм ясистемэ игъэкІэжьын фэгъэхьыгъэ программэр республикэм щытэгъэцакІэ, ащ ишІогъэшхо къакІоуи сэлъытэ. ЫпшъэкІэ зигугъу къэтшІыгъэ институтым зэшІуихырэр макІэп, ау щыкІагъэхэри зэриІэхэр нафэ. Ахэр дэгъэзыжьыгъэнхэр пшъэрылъ шъхьаІ. Адыгеим инаукэ хэхъоныгъэхэр ышІынхэм фэлэжьэрэ ІофышІэ пчъагъэ мыщ Іут, ау илъэсхэр макІох, ахэм анычбжьи хэкІуатэ. Джы шІэныгъэлэжь ныбжьыкІэу тиІэхэр ары нахь тызщыгугъынхэ фаер. Ахэм Хъоткъо Самири зэу ащыщ, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан.

Нэужым гущыІэр зыштэгъэ Хъоткъо Самир джырэ уахътэ Іоф зыдишІэрэ лъэныкъохэм, пшъэрылъэу зыфигъэуцужьыхэрэм кІэкІэу къатегущыІагъ. Илъэси 10-кІэ узэкІэІэбэжьымэ «Черкесием итарихъ» зыфиІорэ тхылъым илъэтегъэуцо Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым зэрэщыІагъэр ыгу къыгъэкІыжьыгъ. Наукэм чІыпІэ гъэнэфагъэ щиубытынымкІэ ащ ишІогъэшхо къызэрэкІуагъэр къыІуагъ.

Джырэ уахътэ гухэлъ шъхьаІэу иІэхэм ащыщэу къыгъэнэфагъэр «Адыгея. Наследие эпох» зыцІэ тхылъым икъыдэгъэкІын ары. ЗэкІэри зэпыфэмэ, илъэсым къыкІоцІ ар бгъэхьазырын зэрэплъэкІыщтыр къыІуагъ. Мыщ дэхьащтых адыгэмэ яприкладной искусствэ, ятарихъ ыкІи непэрэ ушэтынхэм, этнографием ыкІи археологием япхыгъэ материалхэр.

Мыщ фэдэ гухэлъым АР-м и ЛІышъхьи дыригъэштагъ, ащкІэ зи пэрыохъу зэрэщымыІэщтыр къыІуагъ.

— Тарихъым къыщегъэжьагъэу культурнэ кІэным нэсэу адыгэ лъэпкъыр зэрыгушхонэу, зэрэдунаеу аригъэлъэгъунэу иІэр макІэп. Дахэу, дэгъоу тхэлъыр зэкІэ цІыфхэм алъыдгъэІэсын, къафэтІотэн фае. АщкІэ шІэныгъэлэжьхэм Іофэу ашІэрэм мэхьанэу иІэр къэІогъуай. Ау мыщ дэжьым зэпэуцужь тазыфагу къимытаджэу, зым ыІорэр адрэм римыутыжьэу тызэдэлэжьэн фае, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан зэІукІэгъум икІэух.

***

Мы мэфэ дэдэм АР-м и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан зэлъашІэрэ композиторэу, ансамблэу «Ислъамыем» ихудожественнэ пащэу Нэхэе Аслъан ригъэблэгъагъ.

АР-м и ЛІышъхьэ пэублэ псалъэ къышІызэ, илъэс пчъагъэхэм къакІоцІ культурэм хэхъоныгъэ ышІыным, Адыгеим ыцІэ дахэкІэ раІоным фэлэжьэрэ Нэхэе Аслъан Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным Зэкъошныгъэм иорден къызэрэфигъэшъошагъэм фэшІ фэгушІуагъ. ТапэкІи игъэхъагъэхэм къащымыкІэу, лъэгэпІэ инхэм анэсыгъэ зипэщэ ансамблэ цІэрыІоу «Ислъамыем», республикэм, лъэпкъым афэлэжьэнэу къыфэлъэІуагъ.

— ІофшІэн къин бгъэцакІэрэр, мы къэралыгъо тын лъапІэр къыптефэ дэдэу УФ-м и Президент къыуитыгъэу сэлъытэ. Ащ тырэгушхо, тапэкІи бэкІэ тыпщэгугъы, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан.

Республикэм ипащэ сыд фэдэрэ лъэныкъокІи «Ислъамыем» ынаІэ къызэрэтетым фэшІ зэрэфэразэр, ашІэрэр зэкІэ республикэм, лъэпкъым зэряпхыгъэр къыІуагъ Нэхэе Аслъан. Джащ фэдэу гухэлъэу яІэхэм кІэкІэу къащыуцугъ, джырэблагъэ ансамблэр Польшэм кІонэу зызэригъэхьазырырэм АР-м и ЛІышъхьэ щигъэгъозагъ.

— Къэралыгъо тын лъапІэр УФ-м и Президент къызысетыжьым, непэ Урысыем щыпсэурэ цІыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэм абзэ рыгущыІэнхэ, якультурэ къагъэлъэгъон амал зэряІэмкІэ «тхьауегъэпсэу» есІуагъ, — къыхигъэщыгъ А.Нэхаим.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Дин Іофыгъохэм атегущыІагъэх

Тыгъуасэ АР-м и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан республикэ Гупчэ мэщытым щыІагъ. Ащ игъусагъ АР-м и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат.

Диным епхыгъэ Іофыгъохэм афэгъэхьыгъэ зэхэсыгъоу зэхащагъэм республикэ пащэхэр хэлэжьагъэх. Ар къызэІуихыгъ ыкІи зэрищагъ Адыгеим ыкІи Пшызэ шъолъыр арыс быслъымэнхэм ямуфтиеу Къэрдэн Аскэрбый. ЯгумэкІыгъохэм ядэгъэзыжьын сыдигъокІи пащэхэр къызэрэхэлажьэхэрэм, непи Іофыгъо шъхьаІэхэр къызщаІэтыщт зэхахьэм къызэрекІолІагъэхэм афэшІ пстэумэ апэу ащ «тхьашъуегъэпсэу» къариІуагъ. Нэужым ТхьакІущынэ Аслъан дин Іофхэм зэрагъэгумэкІырэм, ахэм язэшІохын лъэшэу ынаІэ зэрэтыригъэтырэм афэшІ Темыр Кавказым щыпсэурэ быслъымэнхэм якоординационнэ Гупчэ къыфигъэшъошэгъэ орденэу «За утверждение духовных ценностей» зыфиІорэр къыритыжьыгъ.

АР-м и ЛІышъхьэ ащ фэдэу иІофшІэн осэ ин къызэрэфашІыгъэм пае зэрафэразэр пстэумэ апэу къыхигъэщыгъ.

— Шъо шъузгъэгумэкІыхэрэм тэри тагъэгумэкІы, шъуиІофыгъохэри икъоу къыдгурэІох, ахэм язэшІохын тыкъыхэлэжьэныр пшъэрылъ шъхьаІэхэм ащыщэу тэлъытэ, — къыІуагъ ащ. — Дин Іофхэм язэшІохын тынаІэ тедгъэтын фаеу зэрэщытыр къэралыгъом ипащи мызэу, мытІоу къыхигъэщыгъ, тэри амалэу тиІэмкІэ ІэпыІэгъу тышъуфэхъуным, тиІахь къыхэтлъхьаным тыпылъ, тапэкІи ащ тынаІэ тетыщт. ЛэжьапкІэм пэІужъугъэхьанэу 2013-рэ илъэсым сомэ миллиони 6 къэттІупщыгъагъ, джыри мыгъэ ар Іэпэдэлэл тшІыщтэп.

Диным къыдилъытэрэ шапхъэхэм язехьан хэшІыкІ фызиІэу къызэрэугъоигъэхэм закъыфигъазэзэ, ахэм анаІэ нахьыбэу зытырагъэтынэу, къызхэлэжьэнхэу игъоу ылъытэхэрэр къыхигъэщыгъэх, шапхъэхэм ягъэцэкІэн зэдатегущыІэнхэшъ, зы еплъыкІэ къыфэкІонхэу, ахэр зэтемыІукІыгъэхэу, зэфэдэхэу быслъымэнэу республикэм исхэм алъагъэІэсыжьынхэу къариІуагъ.

Нэужым динлэжьэу къекІолІагъэхэм ащыщхэр къэгущыІагъэх, ягумэкІыгъохэмкІэ ахэр къадэгощагъэх, яеплъыкІэхэр къыраІотыкІыгъэх. Динлэжьхэм лэжьапкІэ яІэныр, къэхалъэхэм саугъэтышхохэр зэращагъэуцухэрэм зэрэдырамыгъаштэрэр, хьадагъэхэм язехьанкІэ джыри зэдэмыштэныгъэхэр зэрэщыІэхэр, нэмыкІхэр ахэм къыхагъэщыгъэх. Пстэумэ ауж АР-м и ЛІышъхьэ динлэжьхэм яупчІэхэм джэуапхэр къаритыжьыгъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет -— Хасэм иящэкІэнэрэ ирэ зэхэсыгъо 2014-рэ илъэсым мэкъуогъум и 25-м зэІуагъакІэ.

Зэхэсыгъом зыщытегущыІэщтхэ Іофыгъохэм мы къыкІэлъыкІохэрэр ахагъэхьагъэх: Урысые Федерацием и Законэу Урысые Федерацием и Конституцие гъэтэрэзыжьынхэр фэшІыгъэнхэм фэгъэхьыгъэр — «Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэІукІэ ФедерациемкІэ и Совет ехьылІагъ» зыфиІорэр, къыкІэлъыкІорэ законопроектхэм апэрэу ахэплъэгъэныр: «Адыгэ Республикэм 2013-рэ илъэсымкІэ иреспубликэ бюджет гъэцэкІагъэ зэрэхъугъэм ехьылІагъ», «Адыгэ Республикэм шІокІ зимыІэ медицинэ страхованиемкІэ и ЧІыпІэ фонд ибюджет 2013-рэ илъэсым гъэцэкІагъэ зэрэхъугъэм ехьылІагъ», «Ветеранхэм яобщественнэ объединениехэм яІофшІэн къэралыгъо ІэпыІэгъу етыгъэным фэгъэхьыгъ», «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо мылъку епхыгъэ ыкІи чІыгумкІэ зэфыщытыкІэхэр гъэтэрэзыгъэнхэм яхьылІэгъэ хэбзэгъэуцугъэ заулэмэ зэхъокІыныгъэхэр афэшІыгъэнхэм фэгъэхьыгъ», «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат истатус ехьылІагъ», «Адыгэ Республикэм ипредпринимательхэм яфитыныгъэхэм якъэухъумэнкІэ Уполномоченнэм ехьылІагъ», «Зыныбжь имыкъугъэхэу зянэзятэхэр зимыІэжьхэм афэгъэхьыгъэ ІофшІэнэу зэшІуахыщтым изэхэщэн ехьылІагъ», «Адыгэ Республикэм 2014 — 2016-рэ илъэсхэмкІэ иреспубликэ бюджет ехьылІагъ», «Тилъэпкъэгъухэу Адыгэ Республикэм ренэу щыпсэунхэу къэзгъэзэжьыгъэхэм ІэпыІэгъу ятыгъэнымкІэ къэралыгъо политикэм ехьылІагъ» зыфиІохэрэр ыкІи нэмыкІ Іофыгъохэр.

ІофшІэныр сыхьатыр 11.00-м Жуковскэм ыцІэкІэ щыт урамым тет унэм хэт Залышхоу зэхэсыгъохэр зыщыкІохэрэм щаублэщт.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат цIыфхэр ригъэблэгъагъэх

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат Тэхъутэмыкъое районым цIыфхэр щыригъэблэгъагъэх. Мы зэIукIэм къекIолIагъэхэр анахьэу зыгъэгумэкIыщтыгъэхэр гъэсэныгъэм, зычIэсыщт унэхэм, чIыгу Iахьхэм, унэ-коммунальнэ хъызмэтым япхыгъэ Iофыгъохэр ары.

ГущыIэм пае, Теуцожь районымкIэ къуаджэу Тыгъурыгъой щыпсэухэрэр къызкIэлъэIугъэхэр чIыпIэ еджапIэу кIэлэцIыкIу макIэ зычIэсым зэхъокIыныгъэхэр фамышIынхэм епхыгъэ Iофыр ары. Непэ я 5 — 9-рэ классхэм кIэлэеджэкIо 16 арыс, Iоф щызышIэрэр нэбгырэ 11, ащ щыщэу нэбгыри 6-р кIэлэегъадж.

Премьер-министрэм Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмкIэ иминистрэ пшъэрылъ фишIыгъ а еджапIэм специалистхэр ыгъэкIонхэшъ, ащ щылажьэхэрэм япхыгъэ Iофыгъоу къэуцугъэхэм атегущыIэнхэу.

— Iо хэлъэп, «оптимизациекIэ» заджэхэрэр непэ ищыкIэгъэ шъыпкъэу щыт. Ау къыдгурэIо еджэпIэ пстэуми зы екIолIакIэ афыуиIэн плъэкIынэу зэрэмыхъурэр. Анахь мэхьанэ зиIэр кIэлэцIыкIухэм шIэныгъэ куухэр ягъэгъотыгъэнхэр ары. Лъэныкъо зэфэшъхьафхэмкIэ IэпэIэсэныгъэ ин зиIэ специалистхэр республикэм иIэ хъунхэмкIэ ащ ишIогъэшхо къэкIощт, — къыIуагъ КъумпIыл Мурат.

ЗэдэгущыIэгъум илъэхъан урамхэр къызэрагъэнэфхэрэм, гъогухэм язытет атегущыIагъэх. КъумпIыл Мурат къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, мы охътэ благъэхэм къуаджэм иурамхэм якъэгъэнэфын иIофыгъо зэшIуахыщт, джащ фэдэу игъорыгъоз гъогухэри агъэцэкIэжьыщтых.

КъекIолIагъэхэм ащыщхэр псэупIэу Инэм еджэпIакIэу ыкIи стадионэу щагъэпсыщтхэм яIофыгъо егъэгумэкIых. Премьер-министрэм къыIуагъ стадионым ишIын мы илъэсым рагъэжьэнэу зэрэрахъухьагъэр. Ащ дакIоу еджапIэм ишIын епхыгъэ проект-сметэ документациери агъэхьазырыщт.

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэу Инэм дэтхэм ащыщ горэм щыпсэухэрэр зыгъэгумэкIыхэрэр игъэкIотыгъэу унэр агъэцэкIэжьынымкIэ IэпыIэгъу къаратыныр ары. Премьер-министрэм ыгъэгугъагъэх а Iофыгъор зэшIохыгъэ зэрэхъущтымкIэ.

Зэхэтэкъоным нэсыгъэ унэхэм цIыфхэр къачIэщыжьыгъэнхэм тегъэпсыхьэгъэ программэу къуаджэу Тэхъутэмыкъуае, псэупIэхэу Инэмрэ Яблоновскэмрэ къызхиубытэхэрэм тетэу унэхэм яшIын зэрэкIощтым КъумпIыл Мурат къыщыуцугъ. Яблоновскэм нэмыкIырэ чIыпIэхэм ипIалъэм диштэу псэолъэшIыныр ащэкIо. Газыр, электричествэр унакIэхэм зэраращэлIэщтхэ Iофыгъом анахьэу анаIэ тырагъэтынэу ащ пшъэрылъ афишIыгъ.

— Урысыем и Президент къыгъэуцугъэ пшъэрылъхэм анахь шъхьаIэхэм зыкIэ ащыщ унэжъхэм цIыфхэр къачIэщыжьыгъэнхэм тегъэпсыхьэгъэ программэр пIэлъэ кIэкIхэм къакIоцI зэшIохыгъэныр. Унэ-коммунальнэ хъызмэтым фэхъурэ зэхъокIыныгъэхэм атегъэпсыхьэгъэ фондым Iофэу дашIэрэр республикэм щылъагъэкIотэщт. Анахь мэхьанэ зиIэр псэолъэшIыныр игъом ыкIи дэгъоу лъыдгъэкIотэнышъ, цIыфхэм щыIэкIэ-псэукIэ амал тэрэзхэр ядгъэгъотынхэр ары, — къыхигъэщыгъ КъумпIыл Мурат.

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ ипресс-къулыкъу

ТКЪОШ РЕСПУБЛИКЭМ

Орденым итеплъэ зэблахъугъ

Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм и ЛIышъхьэ иIэнатIэ пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ зыгъэцэкIэрэ КIокIо Юрэ «Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм икъэралыгъо бгъэхалъхьэхэр» зыфиIорэ Унашъом зэхъокIыныгъэхэр зэрэфишIыхэрэм къыхэкIэу, ЗаконыкIэ къыдигъэкIыгъ. Ахэр республикэм иорден гъэшIуагъэу «Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм ыпашъхьэ гъэхъагъэу щыриIэхэм апай» зыфиIорэм фэгъэхьыгъэх. Степенищэу орденым иIагъэхэр тырахыжьыгъэх, итеплъи зэхъокIыгъэ хъугъэ, ащ данэм хэшIыкIыгъэ лентэ бгъузэу республикэм ибыракъ шъоу хэлъхэр угу къэзыгъэкIырэр игъусэщт.

ОрденыкIэр зыфагъэшъошэщтхэм мазэ къэс ахъщэ IэпыIэгъоу афашIыщтыгъэр джы нахьыбэщт. Ар нахьыпэм зэрапэсыщтыгъэхэм ялэжьапкIэрэ нэмыкI ахъщэ IэпыIэгъоу хабзэм къаритыхэрэмрэ зэхэтэу япроцент 20 фэдиз афыхагъахъощтыгъэмэ, джы процент 25-рэ ашIыгъ. Бгъэхалъхьэр зэратырэм ыкIи Iофэу ыгъэцакIэрэм ялъытыгъэу мазэ къэс ахъщэ IэпыIэгъоу ратырэр сомэ мини 3-м нэсыщт (тапэкIэ сомэ 1200-рэ зэрэхъущтыгъэр).

«Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм ыпашъхьэ гъэхъагъэу щыриIэхэм апай» зыфиIорэ орденыр апэу зэратыгъэхэм ащыщ кардиолог цIэрыIоу, академикэу Евгений Чазовыр. Ащ пае КIокIо Юрэ ышIыгъэ унашъом къыщеIо республикэм итын анахь лъапIэ Е. Чазовым зыкIыфагъэшъошагъэр ащ социальнэ ыкIи экономическэ хэхъоныгъэхэр ашIынхэм ышъхьэкIэ зэрэхэлэжьагъэм, шъолъыр системэу цIыфым ипсауныгъэ къэухъумэгъэным фэгъэзагъэм игъэпсынкIэ инэу ишIуагъэ къызэригъэкIуагъэм апаеу зэрэщытыр.

(Тикорр.).

ЯмэфэкIхэр адыхагъэунэфыкIыгъэх

Тиреспубликэ щыпсэурэ бзылъфыгъэхэм ащыщэу нэбгыритIумэ тызхэт мэкъуогъу мазэм анибжь илъэси 100 мэхъу. Ахэм анэмыкIэу зы нэбгырэм илъэси 101-рэ, адрэм илъэси 104-рэ зэрагъэшIагъэр хагъэунэфыкIыщтых.

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным илъэситIукIэ узэкIэIэбэжьмэ унэшъо шъхьафэу къыдигъэкIыгъэм къызэрэщиIоу, цIыфхэм анибжь илъэс 90-рэ зыщыхъурэм къыщегъэжьагъэу илъэситф ахахъо пэпчъ чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэхэм яIофышIэхэм Президентым ыцIэкIи, ежьхэм ацIэкIи афэгушIонхэу щыт. Ар чIыпIэ пстэуми ащагъэцакIэ. Ветераным В. Путиныр зыкIэтхэжьыгъэ тхылъэу къызэрэфэгушIорэр зэрытхагъэмрэ чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэм юбилярым шIухьафтынэу фишIыгъэмрэ зэгъусэхэу ратых, агъэгушIо, агъэлъапIэ.

АдыгеимкIэ Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ нэбгырэ 31-мэ анибжьхэр илъэс 90-рэ, 95-рэ ыкIи 100 мэхъу. Ахэм зэкIэми къызщыхъугъэ мафэхэр, яунэхэм кIохэзэ, адыхагъэунэфыкIы. Шъыпкъэр пIощтмэ, зыныбжь хэкIотэгъэ ветеранхэр цIыф насыпышIох. Зауи, гъабли къызэпачыгъ, лIэшIэгъуныкъом ехъоу ашIэгъэ Iофми къыуфагъэхэп, якъорылъф-пхъорэлъфхэм къахэкIыгъэхэр алъэгъугъэх, зы гущыIэкIэ къэпIощтмэ — насыпышIуагъэх.

(Тикорр.).

Къэралыгъо мэшIогъэкIосэ къулыкъум къеты

Уц гъугъэхэмрэ хэкI зэфэшъхьафхэмрэ зэрагъэстыщтыгъэхэм къахэкIэу мы илъэсыр къызихьагъэм щегъэжьагъэу гъогогъуи 199-рэ машIом муниципальнэ гъэпсыкIэ зиIэ «Къалэу Мыекъуапэ» зыкъыщиштагъэу агъэунэфыгъ.

МашIом Адыгеим зыкъыщимыштэным тегъэпсыхьагъэу, Адыгэ Республикэм и Законэу 2006-рэ илъэсым шышъхьэIум и 10-м аштагъэу N 20-р зытетэу «МашIом Адыгэ Республикэм къыгъэгъунэрэ чIыпIэхэр щыухъумэгъэнхэм ехьылIагъ» зыфиIорэм, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым шэкIогъум и 29-м ышIыгъэ унашъоу N 480-р зытетэу «Уц гъугъэхэр Адыгэ Республикэм щамыгъэстынхэмкIэ шIэгъэн фаехэм яхьылIагъ» зыфиIорэм адиштэу:

Урысыем ошIэ-дэмышIэ IофхэмкIэ и Министерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэIорышIэпIэ шъхьаIэ игъо фэлъэгъугъэнэу — машIом зыкъымыштэнымкIэ шапхъэхэр къыдалъытэным ынаIэ тыригъэтынэу, уц гъугъэхэр амыгъэстынхэмкIэ уплъэкIунхэм ахэлэжьэнэу.

Организациехэм япащэхэм, чъыгхэтэлэжьыпIэхэр ыкIи дачэхэр зиIэхэм:

— уц гъугъэхэр амыгъэстынэу, машIом зыкъымыштэнымкIэ шапхъэу щыIэхэр къыдалъытэнэу;

— машIом зыкъыштагъэу залъэгъукIэ, Урысыем ошIэ-дэмышIэ IофхэмкIэ и Министерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэIорышIэпIэ шъхьаIэрэ чIыпIэ зыгъэIорышIэжьынымкIэ органхэмрэ макъэ арагъэIунэу.

МашIом къалэу Мыекъуапэ зыкъыщимыштэным гъунэ лъызыфырэ отделым зэкIэ къэлэдэсхэм зафегъазэ, машIом зыкъымыштэнымкIэ шапхъэу щыIэхэр амыукъонэу, машIохэр амышIынэу, ящагухэм къапэIулъ чIыпIэхэм уцэу къащыкIырэр игъом раупкIынэу, уцыжъ гъугъэхэр аугъоинэу, къызыкIэнэн ылъэкIыщт пкъыгъохэр зэтырамылъхьанэу ялъэIу. Джащ фэдэу шъугу къэтэгъэкIыжьы машIом зыкъымыштэнымкIэ шапхъэхэр зыукъохэрэм административнэ пшъэдэкIыжь арагъэхьын зэралъэкIыщтыр.

МашIом зыкъыштагъэу шъулъэгъугъэмэ, ащ лъыпытэу мэшIогъэкIосэ къулыкъум телефонэу 01-мкIэ шъутеон, машIор къызыщыхъугъэ чIыпIэр тэрэзэу яшъуIон фае. МэшIогъэкIуасэхэр къэсыфэкIэ цIыфхэм ягъэкощынкIэ ыкIи машIом игъэкIосэнкIэ зэкIэ шъуфэлъэкIыщтыр шъушIэ.

МашIом зыкъымыштэным епхыгъэ нэмыкI IофыгъохэмкIэ Урысыем ошIэ-дэмышIэ IофхэмкIэ и Министерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ (къ. Мыекъуапэ) ицыхьэшIэгъу телефонэу **56-80-78-мкIэ е** Къыблэ шъолъыр гупчэм (къ. Ростов-на-Дону) ицыхьэшIэгъу телефонэу **8-863-240-66-10-мкIэ** шъуафытеон шъулъэкIыщт.

Къалэу Мыекъуапэ имэшIогъэкIосэ къулыкъу иинспекторэу С. ДАВЫДОВ

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ гухэкIышхо ащыхъоу фэтхьаусыхэх Урысые Федерацием щынэгъончъагъэмкIэ и Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэу Селезнев Олег Виктор ыкъом игъонэмысэу икIалэ дунаим зэрехыжьыгъэм фэшI.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр гухэкIышхо щыхъоу афэтхьаусыхэ Урысые Федерацием щынэгъончъагъэмкIэ и Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэу Селезнев Олег Викторыкъомрэ иунагъорэ якIалэ дунаим зэрехыжьыгъэм фэшI.

Тикъуаджэ щыщхэу Бгъэнэ Мыхьамодэрэ Нэхэе Аслъанбыйрэ зэсымаджэхэм ыуж ядунай ахъожьыгъ. ЩымыIэжьхэм яIахьылхэм тафэтхьаусыхэ, къиныр адэтэIэты.

Щынджые щыщхэу Мыекъуапэ дэсхэм я Адыгэ Хасэ хэтхэр.

Рассказ

ПЭНЭШЪУ Сэфэр

Дахэм сыдигъуи нэр пIэпехы

(КъызыкIэлъыкIорэр мэкъуогъум и 18-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

Хьаджэхъу турбазэм мэфиплIэ тытесыгъ. А мафэхэм къушъхьэхэм тапхырызыщыщт кIалэу къытфэгъэзагъэм Iэгъо-благъом чIыпIэ дахэу иIэхэр къытигъэплъыхьагъэх. Апэу ар зыщедгъэжьагъэр псыкъефэхэу РуфабгъокIэ заджэхэрэр ары. Къушъхьэхэм тадэкIуае, тыкъяхыжьы хъумэ анахьэу тынаIэ зытедгъэтын фаехэри къытфиIуатэхэзэ, апэрэ ушэтынхэри тигъэшIыгъэх. Ахэм ауж къушъхьэхэр зэпытчынхэм ягъогу тызтехьагъэр. Апэу турбазэу «Горная» зыфиIоу поселкэу Гъозэрыплъэ дэтым текIун фэягъэ. Ащ тызэрежьэу къушъхьэхэм адэкIоенхэм ямысэгъэ пшъашъэхэр зэрихьылIэхэрэм шIэхэу агу къыгъэкIодыгъ.

Хьаджэхъу тызэрэдэкIэу туристхэм хаубыкIыгъэ лъэс лъагъом тытехьагъ. Ащ къушъхьэтхым рекIокIырэ мыжъо нэпкъ зандэм тырищэлIагъ. Уеплъыхымэ шъхьэр къыгъэуназэу хъоур кугъэ. Ащ рекIокIырэ лъэс лъэгъо бгъузэм удэуцохы е улъэпао хъущтыгъэп, узэфэхырэм, уикъупшъхьэ-лъашъхьи амыгъотыжьынкIи мэхъу. Симэ ащ къыкIигъэщтагъэу къэкууагъ:

— А дыды гущ, сыдэу щынагъуа мы тызэрыкIорэ лъэгъо бгъузэр!

Ащ апэрэ IэпыIэгъур щезгъэжьэн фаеу хъугъэ. ЫIапэ сIыгъэу, мыщтэнэу сеушъыизэ а чIыпIэр зэпытчыгъ, къушъхьэтхэу Азиш-Тау текIугъ. Ащ ытхыцIэ гъэхъунэ инэу иIэм уитэу узыплъэрэм, тыздэкIоен фэе турбазэр зыдэт поселкэу Гъозэрыплъэ пIэгу илъым фэдэу къэлъагъощтыгъ. Ащ зэреджэхэрэр «Тырку бэдзэр». Ащ хэишъу пылъэу инструкторым къыIотагъэр гъэрхэр щащэщтыгъэхэу, къушъхьэу Фышт зэпызычырэ гъогумкIэ адыгэ пшъашъэхэр, кIалэхэр хы ШIуцIэ Iушъом ращалIэхэти къухьэхэмкIэ Тыркуем ащэщтыгъэхэу, тырку султIанхэм аращэщтыгъэхэу ары. Ар инструкторым къызэIом Симэ сесэмэркъэугъ:

— Хы Iушъом тызынэсырэм, Сим, ори тыркухэм уясщэщт, удэхэ дэдэшъ, осэшIуи пкIэсхыщт. Дэгъуба, тырку султIан горэм ихьэрам утхъэжьэу уисыщт.

— А дыды гущ, Тхьэм ерэмыд, — лъэшэу етхьыуагъ Симэ. — Сэ сахэмыхъожьыми икъун адыгэ пшъашъэу ашъхьэ фимыту а тырку байхэм яхьэрамхэм арыунэхъуагъэр.

— Умыщт, дышъэ кон къысатынэу аIуагъэкIи сэ узэсщэн щыIэп, — сыгу зыIуагъэр адыгэ пшъашъэмэ лIыхъужъныгъэу зэрахьагъэм елъытыгъэмэ, тикъушъхьэхэр лъэсэу зэпытчынхэр зи арымырэу.

— Умыушэтыгъэ Iофыр сыдигъокIи IэшIэхэу къыпщэхъу, — ежьыри IущхыпцыкIи джэуап къытыжьыгъ.

Къушъхьэхэр зэпытэчыфэхэ зекIохэр «приютыкIэ» заджэхэу чэщыр щитхынэу къэуцупIэ зыщыпII тапэ къифагъ. Ахэм пIэкIорэу арытхэр зэпэблэгъэ дэдагъэх, пIэкIоритIумэ азыфагу дэкIыпIэ бгъузэ иIагъ. Пшъашъэхэр шъхьалъэшэу зэрэрихьыгъэм гу лъезгъэтэн гухэлъ сиIэу сисэмэркъэу шъыпкъэкIэ къэсыухыгъ.

Гъозэрыплъэ тикIынышъ Адлер тынэсыфэ гъогур лъэсэу мэфиплIыкIэ зэпытчын, а мэфиплIым тшхыщт гомылапхъэри зыдэтхын фэягъэ. КIалэхэмкIэ нахьыбэ хьын къытатыгъэми, нэбгыритф нахь тыхъущтыгъэпти, пшъашъэхэри Iахьынчъэ хъугъэхэп. Зи умыIыгъыхэми къушъхьэмэ уадэкIоеныр псынкIагъоп, ау пшъашъэу ащ емысагъэхэм лъэшэу къин къащыхъущтыгъ. Къушъхьэм тыдэкIуае зыхъукIэ зызгъэлэу Симэ ихьыни къыIысхыщтыгъ. Ежь къызэрэщыхъугъэм фэдэу лъэсэу къушъхьэхэр зэпичынхэр зэрэмыIэшIэхыр ащ шIэхэу къыгурыIуагъ. Ар къыхэщэуи гущыIэ къышIыгъ:

— Ащ нахьыбэрэ тикъушъхьэхэр зэпысчыных сIоу сыкъежьэжьынэп.

СыIущхыпцIи, ыпэкIэ ыIогъагъэр ыгу къэзгъэкIыжьыгъ:

— Адэ джы сыда къэхъугъэр, орыба фэу, кIалэхэр лъэныкъогъазэхэу щымытэу хэти пIокIорэу къыхихырэр игъолъыпIагъ. Сэ ренэу сынаIэ зытетыгъэр Симэ къыхихырэ пIэкIорым къыготыр гъолъыпIэ сшIыныр ары. Сыпэблэгъэ дэдэу, сыIабэмэ сытеIэбэн слъэкIынэу сыщыIэлъыщт. Бэрэ сыгу къихьэщтыгъэ чъыем сыхэтэу сымышIахэу сытеIэбагъэ фэдэ зысшIынэу, ау а дэдэри сфэшIэшъущтыгъэп, гужъ къысфишIыным сытещынэхъэщтыгъэ.

— Шъуезгъэзэщыгъэн фае, — ыIуи Ахъмэт игущыIэ зэпигъэугъ.

— Хьау, хьау, къэIуат, — зэкIэми къызэдаIуагъ.

— Адлер тынэсыгъ, — Ахъмэт къыпидзэжьыгъ къыIуатэщтыгъэм. — Хым тызыкIокIэ, Симэ пэблагъэу пляжым чIыпIэ щысыубытыным сыпылъыщтыгъ.

Лъэшэу сыкIэхъопсыщтыгъэ сыгу рихьыпэгъэ пшъашъэм, пкъы ищыгъэ дахэ зиIэм IэпцIэ-лъапцIэу сытеплъэным. Ащ гухахъоу хэзгъуатэрэр гущыIэкIэ къэсIонэу сыжэ къыхьыщтэп, ау ар ренэу къыздэхъущтыгъэп. Сызэрэадыгэм, ежь нахьи бэкIэ сызэрэнахьыжъым пае къысIуукIыщтыгъэн фае, адыгэ пшъашъэхэр, етIани Симэ фэдэ пшъэшъэ къежьэгъакIэхэр IэпцIэ-лъапцIэхэу адыгэ кIалэхэм апашъхьэ итынхэм есагъэхэп, сыд июшъхьагъуми зыкъысщидзыещтыгъ, сыплъагъэкIи сымылъэгъунэу нэмыкI чIыпIэ кIощтыгъ.

КъызгурыIуагъ пшъашъэм ыгу къопэ цIыкIу нэмыIэми зэрэщысфэмыубытыгъэр. Ар сэ сыгу есIощтыгъэми, къысэдэIущтыгъэп. Симэ зыщызгъэупшэн сымылъэкIэу, хьопсэгъо шъэфхэр сыгукIэ къыздесхьакIэу бэкIаерэ сыхэтыгъ. Сызфэсакъыжьыпэу сIощтыгъэми, сипсэогъу сыкъиишIагъ:

— КъыохъулIагъэр сшIэрэп нахь, хым укъызикIыжьыгъэм къыщегъэжьагъэу ыпэкIэ узэрэщытыгъэм уфэдэжьэп, зыщыбгъэгъупшэн умылъэкIэу зыгорэм уегупшысэ. Пшъэшъэ дахэ горэ угу рихьыгъэмэ умыушъэфы.

СыкъиишIагъэми, къызтезгъэхьаныя, ащ фэдэ щымыIахэу сIуагъэ шъхьаем, шъузым шIосэушъэфыкIэ гу уIагъэр кIыжьыныгъа, пшъэшъэ дахэу сыгу рихьыгъэр, Батыр зэриIуагъэу, тыдэ сыкIуагъэми ныбжьыкъум фэдэу къызготэу къыздекIокIыщтыгъ, пIэм секIужьыми, сызэрэхэчъыеу сипкIыхьэлъэгъугъ. Арышъ, шIулъэгъум гъунапкъэ зэримыIэр сэри сыушэтыгъэ.

Ахъмэт къэбарыр къыухыгъ.

— Сыушъэфынэп, Батыр къыIотэгъэ къэбарым ащ фэдиз мэхьанэ кIоцIылъыми сэ гу лъыстагъэп, — ащ риIогъагъэр ыгу къэкIыжьыгъэу ихэукъоныгъэ еуцолIэжьыгъ Олэгъэй. — Сэщ фэдэ емыджэгъэ-емыпщэжьыгъэ хьакъ-мэкъмэ бгъэунэшкIоу аIуплъхьэми ерагъ. Джары тхэкIошхомэ атхыгъэхэм уяджэ зыхъукIэ къаIуатэрэм имызакъоу, нэрымылъэгъоу сатырхэм азыфагу дэтхэри къэуубытынхэ фаеу зыкIаIорэр. Джы тыкIожьыми хъущт, — къэтэджыжьыгъ. Сыхьатэу дэпкъым пылъагъэм яплъызэ, — Чэщым ыблыпкъ икIыгъ...

Александр КУПРИН

Доктор гъэшIэгъон

(КъызыкIэлъыкIорэр мэкъуогъум и 19-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

ТIэкIу тешIагъэу Мерцаловри къихьажьыгъ, докторым къыритыгъэ сомищымкIэ щай пачки, шъоущыгъуи, хьалыгъуи, ресторан пыутым къыщищэфыгъэхэ шхын стырхэри ыIыгъэу. Докторыр столым кIэрысэу зыгорэхэр зытыритхэгъэ тхылъыпIэр псынкIэу стаканкIэтым ычIэгъ зычIелъхьэм, къэтэджыжьи Мерцаловым риIуагъ:

— Аптекэ благъэм мы къэстхыгъэр къыщыщэфи, пшъэшъэжъые сымаджэр щайджэмышхымкIэ егъашъозэ шы, компресс фабэр зэрэтешъулъхьан фаер зыщышъумыгъэгъупш. Пшъэшъэжъыем изытет нахьышIу хъугъэу шъуеплъыми, ащ пае къэмынэу неущ докторэу Афросимовыр къашъущи ежъугъэплъ. Ар IэзэкIо Iушэу щыт, цIыфышIу ыкIи. Сэ ащ макъэ джыдэдэм езгъэIущт. КIо, джары, хъяркIэ! ИкIырэ ипэсым нахьи къихьэрэ илъэсыр мафэ шъуфэхъунэу Тхьэм селъэIу. Сыд фэдэ чIыпIэ къин шъуифагъэми, шъугу шъумыгъэкIоды, ар хъухэщтэп.

Джыри икъоу зыкъэзышIымышIэжьыгъэхэ Мерцаловымрэ ишъхьэгъусэрэ аIапэхэр къыубытыжьхи, зыжэ къыIузыгъэм фэдэу къеплъырэ Володи ынэIушъхьэ Iэ къыщифэжьыгъ, докторым псынкIэу ылъакъохэр калош куумэ аригъэуцуагъэх, пальтэури зыщилъэжьыгъ. Ар коридорым ыкIэм нэсыжьыгъэхагъ Мерцаловым зыкъишIэжьи ащ ыуж зелъадэм.

Коридорым щышIункIэу, зыпари щызэхэпшIыкIын плъэкIынэу щымытыгъэми, Мерцаловыр джагъэ:

— Зиусхьанэу доктор! Доктор, зэ къэуцу!.. ПцIэрэ плъэкъуацIэрэ къысаIох, доктор! СикIалэхэр ощ пае Тхьэм елъэIунхэба!..

Коридорым ыцыпэ нэсыжьыгъэхэгъэ лIыкъым макъэ рэхьаткIэ къыIожьыгъ:

— Сыда сэIо пIохэрэр, ащ фэдиз ищыкIагъэп ащ! Гъэзэжь адэ, зыгъэрэхьат.

Мерцаловым къызэгъэзэжьыгъэм ылъэгъугъэр гъэшIэгъоны: стаканкIэтым ычIэгъ рецептэу Iазэм къытхыгъэм кIыгъухэу тхылъыпIэ ахъщэ лъэпIэ заулэ чIэлъыхэу къычIэкIыгъ.

А пчыхьэ дэдэм ащ фэдиз къыфэзышIэгъэ лIы гъэшIэгъоным ылъэкъуацIи зэригъэшIагъ. Аптекэм къыщищэфыгъэ уцыр зэрыт бэшэрэб цIыкIум тегъэпкIагъэ тхылъыпIэм «Профессорэу Пироговым ирецептыкIэ» ыIоу тетхэгъагъ.

Мы рассказыр ежь Мерцалов Григорий Емельян ыкъом (борщ чъыIэ пIуакIэм зынэпсхэр хэтакъохэзэ зышхыщтыгъэ Гришкэр ары) къыIотэжьэу зэхэсхыгъ. Джы ащ банк ин горэм пшъэрылъышхо иIэу Iоф щешIэ. ЦIыфмэ лъытэныгъэ ин фашIызэ, игугъу дахэкIэ ашIы, зэфагъи, шъыпкъагъи, гукIэгъуи хэлъхэу, тхьамыкIэми ишIуагъэ аригъэкIэу аIозэ рэгущыIэх.

Джаущтэу къыIуатэзэ, ыкIэм зыфакIокIэ, ымакъэ кIэззызэ, ынэпсхэри фэмыубытхэу къыхегъэхъожьы:

— Ар арэущтэу зыхъугъэм ыуж мэлэIич шIушIэр тиунэ къихьагъэм фэдагъ. ЗэкIэри шIум ылъэныкъокIэ зэблэхъугъэ хъоу ригъэжьагъ. Щылэ мазэм иапэрэ мафэхэм тятэ IофшIапIэ къыгъотыгъ, Машутки узыр кIэкIи къэтэджыжьыгъ, сэрырэ сшынахьыкIэрэ къэралыгъом иахъщэкIэ ыпкIэ тымытэу тыщеджэнэу гимназием тычIагъэхьагъ. А лIы шIагъом къытфишIагъэр зыфэбгъэдэн плъэкIыщтыр сшIэрэп.

Ащ къыщегъэжьагъэу а доктор хьалэмэтыр зэ ныIэп зэрэтлъэгъужьыгъэр — ищыIэныгъэ гъогу ыухыгъэу, къызщыхъугъэ чIыпIэу, ичылэу Вишня зыфиIорэм ихьадэ щагъэтIылъыжьынэу ащэжьы зэхъур ары. Ари ежьырэп тлъэгъужьыгъэр, сыда пIомэ тэ тлъэгъугъэу ыкIи тшIэщтыгъэ цIыф инэу, лъэкIышхо зиIэ шыихьышIум фэдэу, гукIэгъушхо зыхэлъыгъэ доктор хьалэмэтэу, цIыфхэм апае шIэтызэ щыIагъэр кIосагъэ, къэмынэфыжьынэу, къымыгъэзэжьынэу.

ЗэзыдзэкIыгъэр
ХЬАУДЭКЪО Шыхьамыз.

ШIЭЖЬ

Мамырныгъэр чIылъэм терэмыкI

Утын лые цIыфым, лъэпкъым езыхырэ зао пэпчъ ныбжьырэу гум къенэ. Зэо дэгъуи, зэо дахи хъурэп, заор — жъалым ыкIи хьазаб. Джары ащ ыцIи зыкIэIаер, ышъуи зыкIэшIуцIэр.

ЦIыфы пэпчъ насып зэриIэм фэдэ къабз лъэпкъым ышъхьэ Iоф къырыкIорэри. Адыгэхэм джэнэт чIыпIалъэ, пкъышъол псыхьагъэ, акъыл ин Тхьэм къызаретым, а зэкIэмэ апкIэ лъыпсыкIэ ытыжьыныр КIочIэшхом игъоу ылъэгъугъ. Къин цIыкIу хъурэп, къин ащымыгъупшэжь нахь. Ау сыд фэдэрэ хьылъэушэтыныри щэIагъэрэ лIыгъэрэ уиIэу зэпыпчышъуныр — лIыхъужъныгъэм ышъхь. Ащ лъэпкъым игушхуагъи, иакъылышIуагъи кIегъэтхъы. Къиным римыкIыкIырэр лIыгу зыкIоцIылъэу зыфырикъужьырэр ары, адыгэм игъогууанэ тхьамыкIагъо ащ ищыс.

Унэ къеIэрэм ыпсэ уеIэжьыщт. УиIэр къыпфэзымыгъэгъоу, ар зезыпхъон гухэлъ бзаджэр къыппэзгъохыгъэр кIуачIэкIэ, лIыгъэкIэ хэмыутагомэ, уракIыкIыпэнышъ, уаулъэгущт.

Ау тарихъым зэрэщыкIэгъэтхыгъэмкIэ, цIыф шIэжьым къызэрэхэнагъэмкIэ, ныбжьи адыгэхэм чэтэ чIэгъым «нан!» щаIуагъэп, псэр атызэ напэр ащэфыгъ. Егъэлыегъэ нэпси, егъэлыегъэ тхьаусыхи амышIэу, шыкурыр къябэкIэу гъэшIэныр къахьы. Ау ащ къикIырэп тиблэкIыгъэ тыфызэмыплъэкIэу е тымышIэу, а зэкIэ тиIэубытыпIэу джырэ уахътэм тыдэкIуатэ.

ЖъоныгъуакIэм и 21-р — лъэпкъ шIэжьым, лъэпкъ зыкIыныгъэм ямафэу тиреспубликэ илъэс къэс щыкагъэунэфыкIы. Мы мафэм ехъулIэу зэфэдэкIэ Адыгеим шIэжь Iофтхьабзэхэр, къэгъэлъэгъон зэфэшъхьафхэр щызэхащагъэх. Ахэр тилъэпкъ ышъхьэ къырыкIуагъэр къызыIотыкIых, титарихъ тэзыгъашIэх.

«**Большая игра на Кавказе**» зыфиIорэ тхылъ къэгъэлъэгъонэу Лъэпкъ тхылъеджапIэм къыщызэIуахыгъэр Кавказ заор зыуцужьыгъэр илъэси 150-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъ. КраеведениемкIэ тхылъеджапIэм иотдел иIофышIэу Айтэчыкъо Рузанэ къызэриIуагъэмкIэ, илъэси 100 Iэпэ-цыпэм кIогъэ лъэпкъгъэкIод Кавказ заом ушъхьагъоу фэхъугъэр, ар зыпкъ къикIыгъэ урыс пачъыхьэм имурадыгъэр Урысыем идзэпэщэ жьалымхэм ягъэпсыкIагъэр ыкIи ежь адыгэ лъэпкъыр заом зэрехъулIагъэр, шъобжъ ащ хихыгъэр, лъэпкъыр зэрэзэтыричыгъэр къыIуатэу гъэпсыгъэ.

Къэгъэлъэгъоным тхылъ, статья, хэутыгъэ зэфэшъхьафхэр хэлъых. МэкIайхэр зэлъыпкIагъэх журналхэу «Зэкъошныгъ», «Псын» зыфиIохэрэмкIэ, гъэзетэу «Адыгэ макъ» къыхэхыгъэ тхыгъэхэмкIэ. ТиблэкIыгъэ къин иIотакIох тхылъхэу — Ф. Торнау иеу «**Воспоминания кавказского офицера**», автор куп яеу «**Осада Кавказа. Воспоминания участников Кавказской войны XIX века**», А. Касумовым итхылъэу «**Геноцид адыгов**», Т. Кьумыкъум иеу «**Выселение адыгов в Турцию**», Бэрзэдж Нихьад итхылъэу «**Изгнание черкесов**», Джеймс Белл итхыгъэу «**Дневник прибывания в Черкессии в течение 1837 — 1839 гг.**», нэмыкIхэри. «**Присоединение Кавказа к России. XIX век**» зыфиIоу С. А. Макаровамрэ А. Г. Макаровымрэ зэхагъэуцуагъэри гъозэпIэ-IэубытыпIэ гъэшIэгъон. ТиблэкIыгъэ тшIэнымкIэ, ащ ылъапсэ научнэ екIолIакIэ фытиIэнымкIэ, ащ фэдэ тхьамыкIагъо тилъэпкъи, тихэгъэгуи ныбжьи къэмыкIужьынымкIэ акъыл зыхэпхэу къысщэхъу мы шIэжь Iофтхьабзэхэр. Мамырныгъэр хэтрэ цIыф лъэпкъыкIи, тэ, адыгэхэмкIи, чIылъэм темыкIынэу сэлъаIо.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

МЕДИЦИНЭМ IОФЫШIЭХЭМ ЯПРОФСОЮЗХЭМ ЯСПАРТАКИАД

Дэгъоу зэхащэрэр пшIогъэшIэгъон

Медицинэм иIофышIэхэу профсоюзым хэтхэм яспартакиадэ Мыекъуапэ щыкIуагъ. ВолейболымкIэ, стритболымкIэ, пчыжьыер дзыгъэнымкIэ, теннисымкIэ, нэмыкIхэмкIи зэнэкъокъугъэх. Мыекъопэ районым икомандэ апэрэ чIыпIэр къыдихыгъ.

ВолейболымкIэ зэIукIэгъухэр гъэшIэгъоныгъэх. Адыгэкъалэ къикIыгъэхэу Шэртан Рае, Гъонэжъыкъо Аслъан, Нэхэе Мурат, нэмыкIхэм къызэрэтаIуагъэу, яцIыкIугъом къыщыублагъэу спортым пыщагъэх. Зэнэкъокъухэм ахэлажьэхэзэ япсауныгъэ агъэпытэу, ягулъытэ зыкъырагъэIэтэу алъытэ.

Адыгэ республикэ сымэджэщым волейболымкIэ икомандэ текIоныгъэр къыдихыгъ. Цэй Ирхьан, Къонэ Нурыет, зэшыпхъухэу Наталья ыкIи Татьяна Кузьминахэр, Виктор Гетманчук, Артем Гапошиныр чемпион зэрэхъугъэхэм фэшI яIэшъхьэтетхэр афэгушIуагъэх.

Республикэ сымэджэщым стритболымкIи апэрэ чIыпIэр къыдихыгъ. Мыекъопэ къэлэ сымэджэщым пчыжьыер дзыгъэнымкIэ апэрэ чIыпIэр ыхьыгъ. Джэджэ районым нардхэмкIэ текIоныгъэр къыдихыгъ. Красногвардейскэ районым стритболымкIэ, шахматхэмкIэ, нэмыкIхэмкIи хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр фагъэшъошагъэх. Адыгэкъалэ икомандэ волейболымкIэ, теннисымкIэ хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр ыхьыгъэх.

Мыекъопэ районым игупчэ сымэджэщ зыпкъ итэу спартакиадэм хэлэжьагъ, очко 16 ригъэкъуи, апэрэ чIыпIэр къыдихыгъ. Республикэ сымэджэщыр ятIонэрэ хъугъэ, очко 11 ыхьыгъэр. Мыекъопэ къэлэ сымэджэщым ящэнэрэ чIыпIэр къыдихыгъ, ащи очко 11 ригъэкъугъэр. Адыгэкъалэ икомандэ яплIэнэрэ хъугъэ, очкоуи 9 иIэр.

Кузьмина зэшыпхъухэм, Цэй Ирхьан, нэмыкIхэм спартакиадэр ашIогъэшIэгъоныгъ. ЧIыпIэу къыдахыщтым фэгумэкIыхэзэ, командэхэм акIырыплъыщтыгъэх. Физкультурэм цIыфым ипсауныгъэ зэригъэпытэрэр спорт зэнэкъокъухэм нахьышIоу къахэщэу алъытэ.

Сурэтхэм арытхэр: **Мыекъопэ районым игупчэ сымэджэщ икомандэу апэрэ чIыпIэр къыдэзыхыгъэр; волейбол ешIэх.**

КУШЪХЬЭФЭЧЪЭ СПОРТЫР

Адыгеим **ыцIэ аIэты**

Урысыем иныбжьыкIэхэм яспартакиадэ хэхьэрэ зэнэкъокъур кушъхьэфэчъэ спортымкIэ зэхащагъ. Къыблэ шъолъырым икомандэхэм яухьазырыныгъэ тиреспубликэ игъогухэм ащауплъэкIугъ.

Адыгэ Республикэм иныбжьыкIэхэм апэрэ чIыпIэр къыдахыгъ. Краснодар краим икомандэ ятIонэрэ, Ростов хэкум испортсменхэр ящэнэрэ хъугъэх. Урысыем иныбжьыкIэхэм якIэух спартакиадэу Удмуртием бэдзэогъум щыкIощтым Адыгеим икомандэ ахэлэжьэнэу зегъэхьазыры.

СтIашъу Мамыр къахэщы

Спартакиадэм зэIукIэгъуи 8 щызэхащагъ, а пчъагъэм щыщэу 6-м Адыгеим икомандэ зэнэкъокъухэм апэрэ чIыпIэр къащыдихыгъ. Адыгэ къэралыгъо университетым тарихъымкIэ ифакультет щеджэрэ СтIашъу Мамыр зэIукIэгъухэм гъогогъуи 4 текIоныгъэр къащыдихыгъ. Нарт шъаор икъулайныгъэкIи, исэнаущыгъэкIи спортсменхэм къахэщы.

Къыблэ шъолъырым иныбжьыкIэхэм яя III-рэ спартакиадэ СтIашъу Мамыр спортсмен анахь дэгъоу щалъытагъ.

Загъэхьазыры

Урысые Федерацием кушъхьэфэчъэ спортымкIэ изэнэкъокъу къалэу Тулэ мэкъуогъум и 25 — 28-м щыкIощт. Адыгеим испортсменхэм зэIукIэгъухэм зафагъэхьазыры. Александр Евтушенкэр, СтIашъу Мамыр, Михаил Беляевскэр, Александр Куликовскэр, нэмыкIхэри медальхэм афэбэнэщтых.

Ольга Дейко, Ирина Журба, фэшъхьаф пшъашъэхэри хэгъэгум изэнэкъокъу хэлэжьэщтых.

Адыгэ Республикэм кушъхьэфэчъэ спортымкIэ икIэлэцIыкIу-ныбжьыкIэ спорт еджапIэ идиректорэу Анатолий Лелюк тызэрэщигъэгъозагъэу, Ирина Журба Къыблэ шъолъырым изэнэкъокъу апэрэ чIыпIэр къыщихьыгъ, Урысыем ихэшыпыкIыгъэ командэ хэтэу Европэм изэнэкъокъоу Швейцарием щыкIощтым хэлэжьэщт. ЗэIукIэгъухэр бэдзэогъум и 9-м аублэщтых.

Адыгеим илIыкIоу Александр Евтушенкэр Урысыем изэнэкъокъоу Санкт-Петербург щыкIуагъэм чанэу хэлэжьагъ. Командэм хэтэу кушъхьэфэчъэ спортымкIэ апэрэ чIыпIэр къыфагъэшъошагъ. А. Евтушенкэм Европэм изэIукIэгъухэм, Дунэе турнирхэм иухьазырыныгъэ мыгъэ къащигъэлъэгъощт.

ФУТБОЛ

ТекIоныгъэр **жьым фэтэгъадэ**

Дунаим футболымкIэ изэнэкъокъу Бразилием зэрэщыкIорэм тшIогъэшIэгъонэу тылъэплъэ. Медальхэр къыдэзыхыщтхэр джыри къэшIэгъуаеу зэрэщытыр къыдэтлъытэзэ, зы ешIэгъум кIэухэу фэхъущтыр пэшIорыгъэшъэу къашIэн алъэкIыщтмэ тыкIэупчIэу къыхэкIы.

Урысыемрэ Къыблэ Кореирэ яхэшыпыкIыгъэ командэхэр зэрэзэдешIэщтхэм тыщыгъозагъ, ау пчъагъэу зэраухыщтым еплъыкIэу фэтшIырэр зэфэшъхьафыгъ. Нэбгырэ 37-мэ яшIошIхэр къызытаIом мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» идиректор шъхьаIэу А. Натхъор ары ныIэп пчъагъэр къэзышIагъэр. Урысыер 1:1-у Къыблэ Кореим дешIэщтэу ащ къытиIогъагъ.

Анатолий Лелюк 3:0-у тикомандэ къыхьыщтэу къытиIогъагъ. Андрей Синельниковым, нэмыкIхэу спортым Iоф щызышIэхэрэм пчъагъэр къашIагъэп. Ансамблэ цIэрыIоу «Налмэсым» икъэшъуакIохэу Бэрзэдж Дианэ, Хьут Сусанэ, Нэгъой Мэдинэ пчъагъэр 3:2-у Урысыем къыхьыщтэу алъытагъ. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей иIофышIэхэу Сихьаджэкъо Иринэрэ Тэу Аслъанрэ пчъагъэр 2:1-у къытаIуагъ.

А. Шэуджэным, В. Клименкэм, нэмыкIхэм 2:0-у Урысыем къыхьыщтэу алъытэщтыгъ. Къыблэ Кореим текIоныгъэр къыдихыщтэу къытэзыIуагъэхэри щыIэх.

Урысыемрэ Бельгиемрэ мэкъуогъум и 22-м зэдешIэщтых. Пчъагъэу зэраухыщтым пэшIорыгъэшъэу тытегущыIэми, къыхэдгъэщынэу тызыфаер зы: Урысыем икомандэ жьым фэдэу текIоныгъэр ищыкIагъ.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбый.

ЗэхэзыщагъэхэрыкIи къыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырыIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4000
Индексхэр 52161 52162
Зак. 2080

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьаIэр
Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр
МэщлIэкъо Саид

ПшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр
НэпшIэкъуй Заур